

Signalementen

Roel Meijer (red.)

Global Salafism. Islam's New Religious Movement.

*Londen: Hurst & Company Ltd., 2009; xviii + 463 blz.; \$ 35,=
ISBN 978-1-85065-980-8*

Deze bundel van 28 artikelen, gerangschikt in vijf delen, is gebaseerd op een driedaagse conferentie die in september 2007 onder de titel 'Salafism as a Transnational Movement' in Nijmegen plaatsvond. De belangstelling voor het salafisme nam na '9/11' toe – niet alleen in de hoek van de veiligheidsstudies, maar ook in bredere academische kringen. De artikelen hopen een bijdrage te leveren aan het debat over wat het salafisme inhoudt. Enkele vragen die worden behandeld: wat zijn de belangrijkste leerstellingen van deze moslimbeweging; waarom blijkt het salafisme zo aantrekkelijk – speciaal onder jongeren; en wat is het verband tussen salafisme, politiek en geweld? Hoewel het salafisme duidelijk omschreven kenmerken heeft, valt het – aldus Meijer in zijn inleidend artikel – moeilijk te definiëren vanwege zijn dubbelzinnig

karakter en de 'fragmentering' die heeft plaatsgevonden. Het salafisme is niet langer een homogene stroming, maar is in deze moderne tijd een beweging geworden 'with mixed, and recently even contradictory tendencies which have sprung up in different regions'. In deel 1 worden de belangrijkste thema's van het salafisme behandeld, alsmede de recente veranderingen die het heeft ondergaan. Hoewel in verscheidene delen van de wereld zich reformistische tendensen hebben voorgedaan, richten de artikelen zich vooral op de vorm die het in Saoedi-Arabië onder de naam 'wahhabisme' heeft aangenomen, en op de manier waarop dit de verspreiding van het salafisme elders in de wereld heeft beïnvloed. Deel 2 gaat over de verhouding tussen het salafisme en de politiek: is het een apolitieke dan wel een 'quiëtistische' (mystieke)

stroming, of is het juist activistisch van aard en, in dat laatste geval, in welk opzicht dan? Wat was bijvoorbeeld de invloed op het salafisme van een beweging als de Moslim Broederschap? De artikelen in deel 3 behandelen het 'Jihadi-Salafisme', de relatie tot de hoofdstroom van het salafisme en zijn modern en zelfs modernistisch karakter. Deel 4 concentreert zich op het transnationale karakter van het salafisme, de verhouding tussen lokale en internationale uitingen en de diversiteit van zijn organisaties en netwerken. De artikelen in deel 5 onderzoeken de aantrekkingskracht en het grote vermogen tot 'identity building' die het salafisme vooral voor jongeren blijken te hebben. De bundel sluit af met de biografieën van een aantal 'Salafi Thinkers and Leaders'. De eerste daarvan leefde van 1703 tot 1792, terwijl de volgende 15 (steeds later) in de twintigste eeuw zijn geboren. Redacteur Roel Meijer is verbonden aan de Radboud Universiteit Nijmegen en is als 'senior research fellow' verbonden aan het Instituut Clingendael. (F.v.d.B.)

J. Alexander Thier (red.)

The Future of Afghanistan.

*Washington D.C.: United States Institute of Peace, 2009; 109 blz.;
(te downloaden van: www.usip.org)*

Deze bundel bevat negen essays over mogelijke ontwikkelingen op een aantal terreinen in Afghanistan de komende tien jaar. Aan bod komen onderwerpen als de ontwikkeling van de Afghaanse staat in de richting van een zelfstandig lid van de internationale gemeenschap; de toekomst van de veiligheidsinstellingen, zoals politie en leger; de strijd tegen de groeiende invloed van de

Taliban; en de lange weg naar meer democratie. In dit laatste essay vergelijkt de auteur de stand van de democratische ontwikkeling in Afghanistan met de toestand waarin Groot-Britannië aan het begin van de Tweede Wereldoorlog verkeerde, een situatie die Churchill als volgt typeerde: 'Now, this is not the end. It is not even the beginning of the end. But it is, perhaps, the end of

the beginning.' (blz. 44) In een ander opstel wordt de invloed van de massamedia nagegaan. De auteur ervan is van mening dat de media het forum vormen waarin Afghanistan, dat 'de pijn ondergaat van een ontluikende democratie', zichzelf kan spiegelen. Verder is er een essay over de mensenrechten, terwijl in een andere bijdrage de omstandigheden worden opgesomd die debet zijn aan 'de tot stilstand gekomen ontwikkeling van de Afghaanse vrouwen', zoals de heersende armoede en het ontbreken (en het onvermogen) van 'statelijke' instellingen om vrouwen

te beschermen tegen geweld, speciaal 'waar het de overgang van de private naar de publieke sector' betreft. In een essay over de culturele aspecten van Afghanistan worden de gevolgen van het 'enorme verlies aan cultureel geheugen en materiaal' en de 'ernstige, langdurige ontwrichting van het formele en informele educatieproces' behandeld. In twee essays ten slotte (blz. 81-104, waar helaas de bladzijde 81/82 in deze

overigens zorgvuldig samengestelde bundel ontbreekt) worden twee heikle punten besproken. Het eerste is de mogelijke ontwikkeling van de verhouding van Afghanistan tot de regio (een ontwikkeling die overigens sterk afhankelijk is van internationale factoren, zoals de betrekkingen tussen de Verenigde Staten, Iran en Irak en die tussen India en Pakistan). Het tweede punt betreft de 'verstregelde toekomst'

van Afghanistan en Pakistan, met hun nog steeds niet opgeloste, langlopende grensgeschillen en met de andere ernstige bilaterale spanningen in het Pakistaanse grensgebied over de positie van de Taliban en de bestrijding van het terrorisme. De conclusie die uit alle essays kan worden getrokken, is dat, ondanks mogelijke positieve ontwikkelingen, de toekomst onzeker en de situatie precair blijft. (F.v.d.B.)

Nicolaas Biegman

Oilwrestlers.

Amsterdam: KIT Publishers, 2008; 136 blz.; € 29,50

ISBN: 978-90-6832-741-0

De gave van de Nederlandse voormalige diplomaat Niek Biegman om het bijzondere in deze wereld te fotograferen, en zijn band met de Balkan, heeft hij bij elkaar gebracht in een stevig fotoboek van de zogenaamde olieworstelaars of *pehlivans* uit Macedonië. Deze volkssport, waarbij worstelaars met olijf- of zonnebloemolie ingesmeerd het gevecht aangaan, is afkomstig uit Iran (*pahlawan*: Iraans voor worstelaar) en is door de Turken in de Balkan verspreid. Buitenlanders

zijn slechts zelden aanwezig bij deze dorpsevenementen, die een dag duren, en soms plaatsvinden ter gelegenheid van een huwelijk. Roma-muzikanten begeleiden de worstelwedstrijden de hele dag met fluiten en een trommel. De paarden, en in de Tito-tijd de *Zastava's* die het publiek vroeger naar de *mejdán* of het grasveld brachten, zijn inmiddels grotendeels vervangen door nieuwere Europese en Japanse auto's. Maar voor het overige waart de geest van het Joegoslavië van

Den Doolaard rond op deze intense zwart-witfoto's. De sport wordt beoefend in Macedonië en aangrenzende gebieden in Albanië, Kosovo, Bulgarije en ook Noord-Griekenland, d.w.z. daar waar Turken zich metterwoon vestigden in de Balkan. Het is misschien wel een voorbeeld van de eeuwenlange wederzijdse beïnvloeding van Turks-sprekende en Slavisch-sprekende volken, in het immense Euraziatische gebied tussen Europa en Azië, dat volgens sommigen al bij de Adriatische Zee begint. Liever deze volkssport, en nu ook basketbal-wedstrijden tussen Serven en Turken, dan Balkanoorlogen. (K.v.d.T.)

Anjo G. Harryvan & Jan van der Harst

Max Kohnstamm: Leven en werken van een Europeaan.

Utrecht: Spectrum, 2008; 268 blz.; € 26,99; ISBN: 978-90-274-4123-2

Veel mensen in de huidige tijd associëren Europa met bemoeienis en regeltjes uit Brussel. Europa prikkelt niet meer. In het debat wordt strijdlustig getracht pro-Europese geluiden te smoren. Als er überhaupt al over Europese integratie gedebatteerd wordt. Dit staat in schril contrast met tientallen jaren geleden, toen er nog duizenden mensen de straat opgingen om te demonstreren vóór Europa. Alleen

bij D66 en GroenLinks kon hier nog een vleugje van bespeurd worden tijdens de meest recente Europese verkiezingen. Een van de belangrijkste argumenten ter verdediging van Europa, 'Nooit meer oorlog', heeft echter zijn kracht verloren. Waarom? Dit boek schetst het leven van de pionier van de Europese integratie, Max Kohnstamm, beginnend met zijn 'beschermde jeugd in een ernstig en geleerd milieu' als zoon

van een hoogleraar. De biografie eindigt met Kohnstamms terugtrekking als secretaris-generaal van het Tweede Actiecomité voor Europa. Het schrijversduo Harryvan en Van der Harst is verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen; zij zijn samen verantwoordelijk voor vele publicaties op het gebied van Europese integratie. Het streven van de schrijvers was 'een leesboek zonder wetenschappelijke annotatie'. De biografie volgt Kohnstamms jeugd in Ermelo en tijdens zijn studietijd in Amsterdam. We zien hoe Kohnstamm zich ontwikkelt als

student geschiedenis en later rector van het Amsterdams studentencorps – in emotioneel opzicht de meest bewogen periode, die als basis dient voor zijn verdere loopbaan. Dit geldt ook voor zijn bijna drie jaar durende gevangenschap tijdens de oorlog in de kampen Amersfoort, Haaren en St. Michielsgestel. Zijn studietijd en zijn gevangenschap omvatten elementen die later van doorslaggevend belang zijn geweest voor Kohnstamm's gedrevenheid en visie. Thema's zoals 'het Duitse probleem' komen terug in de rest van het boek. Na de oorlog begint Kohnstamm zijn carrière als particulier secreta-

ris van koningin Wilhelmina, om vervolgens toe te treden tot het Regeringscommissariaat onder leiding van Hans Max Hirschfeld. Als Hoofd Bureau-Duitsland van het ministerie van Buitenlandse Zaken raakt Kohnstamm geïntrigeerd door Jean Monnet en volgt hij hem richting de Hoge Autoriteit van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal. En in 1956 volgt hij Monnet wederom, nu naar het Actiecomité voor de Verenigde Staten van Europa. Na de opheffing van dit Comité vervolgt hij zijn loopbaan als president van het Europees Universitair Instituut te Florence;

dat zou hij tot aan zijn pensioen, op 67-jarige leeftijd, blijven. Dan maakt Kohnstamm 'zich ernstige zorgen over de Europese stagnatie' en ziet hij de noodzaak van een Tweede Actiecomité voor Europa. Het boek is een aanrader ter aanvulling van de meer theoretische studieboeken over Europese integratie. Het is ook prettig meegenomen te worden door het aanstekelijke enthousiasme en pionierschap van een Nederlandse Europeaan. Biografieën blijven trouwens altijd actueel, ook twee jaar na dato. (A.M.)

Max Kohnstamm overleed op 20 oktober 2010; eindred.

Daniel Naurin & Helen Wallace (red.)

Unveiling the Council of the European Union. Games Governments Play in Brussels.

Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2008; xiv + 320 blz.; £ 20,= ISBN 978-0-230-25038-3

De Europese Raad is, met zijn vertegenwoordigers van de 27 lidstaten, het machtigste orgaan van de Europese Unie. Hier vinden, aldus de redacteuren, onderhandelingen tussen de regeringen plaats op grond waarvan belangrijke beslissingen worden genomen. Lange tijd was de Raad een soort 'Black Box' en werden veel zaken achter gesloten deuren behandeld. En hoewel er nog veel materiaal over de activiteiten van de Raad ontbreekt, is de situatie, mede als gevolg van 'transparant arrangements' van de kant van de Raad zelf, aanzienlijk verbeterd. (Zie 'the state of the data' in de inleiding.) Het doel van deze bundel is de werkzaamheden van de Europese Raad verder te

'ontsluieren'. Men richt zich vooral op de rol van de Raad in de laatste tien jaar. Het zijn de bezigheden van de Raad als zodanig die onderwerp van analyse zijn. De institutionele relaties met andere EU-instellingen of met de thuisregeringen, die eveneens van grote invloed kunnen zijn op het beleid van de lidstaten, komen niet aan bod. De veertien artikelen zijn verdeeld in vijf secties. Uit de eerste twee secties, getiteld 'Coalition Building' en 'Consensus', blijkt dat het stemgedrag in de Europese Raad tamelijk vredelievend is. Hoewel lang niet alle activiteiten van de Raad in de notulen terechtkomen en de Raad vaak schaars is met gegevens over wat er aan besluit-

vorming is voorafgegaan, is duidelijk dat men naar consensus streeft, dat 'consensual decisionmaking' de voorkeur heeft. Dat blijkt ook uit de artikelen van de derde sectie, getiteld 'Deliberation'. Men beschouwt de Raad eerder als een 'beraadslagend lichaam' dan als een marktplaats waar harde onderhandelingen plaatsvinden, die resulteren in 'deals'. De artikelen in de vierde sectie, getiteld 'Leadership', behandelen het probleem hoe men tot beslissingen komt tegen de achtergrond van de grote heterogeniteit en culturele pluraliteit van de 27 leden van de Europese Raad. In dit deel komen het vermogen van het formele leiderschap van de president, de invloed van het secretariaat en de relatieve macht van de diverse lidstaten – groot en klein, oud en nieuw – aan bod. De laatste sectie bevat twee artikelen over de vraag hoe de Europese Raad het beste zou kunnen worden bestudeerd. Het wordt een 'methodologisch debat', waar de kwalitatieve empirische benadering: beschrijving, gevalstudies, interpretatie van data; en de kwantitatieve, formele en systeembenadering: met bijvoorbeeld gebruik van speltheoretische modellen, tegenover elkaar staan. (F.v.d.B.)

Deze rubriek staat onder redactie van dr Fenna van den Burg. Bijdragen aan deze aflevering werden verzorgd door Klaas van der Tempel (K.v.d.T.), oud-ambassadeur in Kazachstan en thans als senior wetenschappelijk medewerker verbonden aan *Clingendael Asia Studies* (CAS) en het *Clingendael Diplomatic Studies Programme* (CDSP); Arnout Mijs (A.M.), projectassistent bij het *Clingendael European Studies Programme* (CESP); en Fenna van den Burg (F.v.d.B.).

De aanwinstenlijst van de bibliotheek van Instituut Clingendael wordt maandelijks gepubliceerd op de Clingendael-website: www.clingendael.nl/resources/library/acquisitions